

3. Либусь О. К., Работягов В. Д., Кутько С. П., Хлыпенко Л. А. Эфирномасличные и пряноароматические растения: научно-популярное издание. Херсон : Айлант, 2004. – 272 с.

УДК 581.5

**ПОРІВНЯЛЬНА ФІТОЦЕНОТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА УМОВ
ЗРОСТАННЯ ДЕКОРАТИВНИХ ІНТРОДУЦЕНТІВ У
НАПІВПРИРОДНИХ ЕКОСИСТЕМАХ ЗЕЛЕНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ
М. ЧЕРНІГОВА**

Лукаш О. В., докт. біол.наук., проф.кафедри екології. географії та
природокористування,

Морський В. І., аспірант кафедри екології, географії та природокористування,

Аравін М. А., аспірант тієї ж кафедри,

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка,
вул. Гетьмана Полуботка, м. Чернігів, Україна

Сучасна зелена інфраструктура (ЗІ) міста Чернігова є складним поєднанням лісових масивів та штучно сформованих насаджень, де процеси натуралізації декоративних інтродуцентів відбуваються під інтенсивним антропогенним тиском. Декоративні деревні та чагарникові інтродуценти відіграють двояку роль: з одного боку, вони підвищують естетичну привабливість та біорізноманіття міських ландшафтів, з іншого – стають джерелом інвазійної загрози для аборигенних фітоценозів, виявляючи різні екологічні стратегії [2]. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю проведення порівняльного аналізу стану рослинного покриву напівприродних екосистем у межах різних структурних елементів ЗІ для визначення фітоценотичних умов зростання декоративних акліматизованих інтродуцентів та оцінки їхньої стійкості в умовах урбанізації.

Об'єктами порівняльного дослідження виступили чотири ключові локації зеленої інфраструктури Чернігова, що різняться за походженням та ступенем трансформації: регіональний ландшафтний парк «Ялівщина», заповідне урочище «Святе», урочища «Подусівський ліс» та «Болдині гори». Основу роботи склали польові дослідження, проведені протягом 2023–2025 рр. Загалом виконано 58 геоботанічних описів у період оптимуму вегетації на пробних площах розміром 225–625 м² із використанням стандартних геоботанічних методів [1]. Синтаксономічну приналежність угруповань визначали за системою Браун-Бланке згідно з визначником [3]. Номенклатуру таксонів наведено відповідно до бази даних World Flora Online [4].

Результати досліджень свідчать про значну варіативність фітоценотичної структури залежно від екологічних умов та історії формування насаджень. В урочищі «Ялівщина» та заповідному урочищі «Святе» основу деревостанів складають зрілі особини *Pinus sylvestris* L. (І бонітету, висотою до 28–36 м). Зімкнутість крон першого ярусу тут варіює від 20% до 50%, що створює

сприятливі умови для успішної інтеграції світлолюбних екзотів. Зокрема, у «Святому» зафіксовано високу адаптивність *Quercus rubra* L. та *Pinus banksiana* Lamb., які за морфометричними показниками не поступаються аборигенним видам. На противагу цьому, у «Подусівському лісі» зафіксовано найвищу зімкнутість крон (до 65%), де домінують *Betula pendula* Roth та *Acer platanoides* L., що обмежує розвиток підросту.

Аналіз другого ярусу (висотою до 5 м) виявив агресивну експансію видів-трансформерів. В усіх досліджених локаціях значну роль відіграє *Prunus serotina* (Ehrh.) Borkh. (покриття до 40%) та *Acer negundo* L. Особливу увагу привертає *Robinia pseudoacacia* L., яка в Подусівському лісі та на Болдиних горах виступає не лише як едіфікатор, а й як азотфіксатор, що докорінно змінює хімізм ґрунту. Чагарниковий компонент найбільш репрезентативно представлений на Болдиних горах, де натуралізувалися *Syringa vulgaris* L., *Philadelphus coronarius* L., *Ligustrum vulgare* L. та *Symphoricarpos albus* (L.) S.F.Blake.

Трав'яний ярус (загальне проективне покриття 50–80%) демонструє ознаки сильної нітрофілізації та рудералізації. Домінуюче положення займають злаки *Elymus repens* (L.) Gould та *Dactylis glomerata* L. Характерним маркером антропогенної трансформації є висока константність *Chelidonium majus* L. (до 30%) та присутність інвазійних видів *Solidago canadensis* L. і *Erigeron canadensis* L. В урочищі «Святе» збереглися фрагменти псаммофітних угруповань з *Koeleria glauca* (Spreng.) DC.

Синтаксономічний аналіз дозволив класифікувати досліджені угруповання в межах кількох класів. Базова лісова рослинність зберігає ознаки класів *Vaccinio-Piceetea* Br.-Bl. in Br.-Bl. et al. 1939 (союз *Dicrano-Pinion*) та *Quercus-Fagetea* Br.-Bl. et Vlieger in Vlieger 1937. Проте значна частина територій трансформована в угруповання класу *Robinietae* Jurko ex Hadač et Sofron 1980 (союз *Chelidonio-Robinion*). На Болдиних горах виділяються фрагменти термофільних чагарників класу *Rhamno-Prunetea* Rivas Goday et Borja 1961, а в пониженнях рельєфу – елементи класу *Galio-Urticetea* Passarge ex Kopecký 1969.

Екосистеми зеленої інфраструктури перебувають на різних стадіях трансформації. Найбільш стабільними є фітоценози урочища «Святе», де інтродуценти інтегровані в давні лісові фітоценози. У «Ялівщині» та Подусівському лісі домінують культурфітоценози з експансією видів-трансформерів. Для Болдиних гір характерна конвергенція з класом *Rhamno-Prunetea*. Спільним є панування класу *Robinietae*. Необхідний диференційований менеджмент у напівприродних екосистемах зеленої інфраструктури: від охорони аутентичних ядер до регуляції інвазійних видів.

Список використаної літератури

1. Геоботаніка: методичні аспекти досліджень : навч. посіб. / Б. Є. Якубенко, С. Ю. Попович, П. М. Устименко та ін. Київ : Ліпа-К, 2018. 316 с.
2. Ecological strategies of ornamental invasive tree and shrub species in Chernihiv's green infrastructure / O. Lukash, I. Miroshnyk, V. Morskyi et al. *Taiwan Journal of Forest Science*. 2024. Vol. 39, No 4. P. 241–252. DOI: [https://doi.org/10.7075/TJFS.202412_39\(4\).0006](https://doi.org/10.7075/TJFS.202412_39(4).0006).